

YAZAR HAKKINDA

İdris Şah, 1924'te Hindistan'ın Simla kentinde, aristokrat bir Afgan ailenin, Paghman'lı Saadat ailesinin bir ferdi olarak dünyaya geldi.

Hayatının çoğunu Doğu'yu Batı'ya açıklamaya ve Doğu'nun geleneksel öğretilerinin Batı dünyasında geniş bir bilim dalı olarak erişilebilir hale gelmesine adadı.

Sufizm konusunda önde gelen otoritelerden biri olan İdris Şah, Batılılara temel tasavvuf kavramlarını, kültürel ve dini etmenleri öne çıkarmadan anlattı.

Sufilerin, yüzyıllar önce Batı'daki psikoloji çalışmalarının çoğunun öncülüğünü yaptığını ileri süren İdris Şah'ın; psikoloji, İslami düşünce, edebiyat, mizah ve problem çözme dahil çok farklı konularda yazdığı kitaplar yirmi dile çevrildi ve dünyada on beş milyondan fazla sattı.

İdris Şah, Kasım 1996'da Londra'da öldü.

**DESTEK
MEDYA
GRUBU**

BEYAZ BAYKUŞ: 75

TASAVVUF: 11

İDRİS ŞAH / SUFİLER

Orijinal adı: The Sufis

Copyright © İdris Shah

İdris Şah Vakfı idriesshahfoundation.org

Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü, yayınevinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

İmtiyaz Sahibi: Destek Yapım Prodüksiyon Dış Tic. A.Ş.

Genel Yayın Yönetmeni: Özlem Küskü

Yayın Koordinatörü: Kaan Cumalıoğlu

Üretim Koordinatörü: Semran Karaçayır

Çevirmenler: Ferma Lekesizalın, Nurullah Yakut

Son Okuma: Devrim Yalkut

Kapak Tasarım: Sedat Gösterikli

Sayfa Düzeni: Melike Doğan

Sosyal Medya-Grafik: Tuğçe Budak-Mesud Topal-Meltem Kökboyun

Beyaz Baykuş: Ekim 2022

Yayıncı Sertifika No. 13226

ISBN: 978-625-441-760-3

© Beyaz Baykuş

Abdi İpekçi Caddesi No. 31/5 Nişantaşı/İstanbul

Tel. (0) 212 252 22 42 - Faks: (0) 212 252 22 43

www.beyazbaykus.com

facebook.com/beyazbaykusyayinlari

twitter.com/beyazbaykusy

instagram.com/beyazbaykusyayinlari

Deniz Ofset – Çetin Koçak

Sertifika No. 48625

Maltepe Mahallesi

Hastane Yolu Sokak No. 1/6

Zeytinburnu / İstanbul

Beyaz Baykuş Yayınları, Destek Yayınları'nın tescilli markasıdır.

SUFİLER

“Yüzyılın ufuk
açıcı kitabı.”
– The Washington
Post

İDRİS ŞAH

Çevirmenler: **Ferma Lekesizalın, Nurullah Yakut**

BETAZ BAYKUS

İÇİNDEKİLER

DURUM.....	9
YAZARIN ÖNSÖZÜ	10
ADALILAR	15
ARKA PLAN I: YOLCULAR VE ÜZÜMLER.....	26
ARKA PLAN II: KARANLIKTAKİ FİL.....	52
NASREDDİN HOCA FIKRALARI	78
ŞEYH SADİ-İ ŞİRAZİ.....	127
ECZACI FERİDÜDDİN-İ ATTAR.....	133
MEVLANA CELALEDDİN RUMİ.....	146
İBNİ ARABİ, EN BÜYÜK ŞEYH (ŞEYHÜ'L-EKBER).....	171
GAZALİ.....	182
ÖMER HAYYAM	201
GİZLİ DİL I: KÖMÜRCÜLER.....	210
GİZLİ DİL II: İNŞACILAR (EL-BENNA)	221
GİZLİ DİL III: FELSEFE TAŞI.....	232

BATT'NIN GİZEMLERİ I:	
TUHAF AYINLER	248
BATT'NIN GİZEMLERİ II:	
ŞÖVALYELER.....	261
BATT'NIN GİZEMLERİ III:	
BİLGELİĞİN BAŞI.....	269
BATT'NIN GİZEMLERİ IV:	
ASSISI'Lİ FRANCESCO.....	272
BATT'NIN GİZEMLERİ V:	
GİZLİ DOKTRİN.....	280
YÜCE KANUN	296
DERVİŞLER KİTABI	309
Derviş Nedir?	331
DERVİŞ TARİKATLARI	336
BİLGİYİ ARAYAN	359
Aşk İnancı	368
KERAMET VE SİHİR.....	378
MÜRŞİT, İRŞAT, İRŞAT OLUNAN.....	399
UZAKDOĞU.....	410
AÇIKLAMALAR	
AVRUPA'DA ARAP YAYILIMI.....	420
YÜKSELİŞ.....	420
BEREKET (BARAKA).....	421
BİDİL	422
SİYAH VE BİLGE.....	423
KLASİK HOCALAR.....	423

BİRBİRİNE KARIŞMA	424
BİLİNÇ	425
ÖLÜM VE YENİDEN DOĞMAK.....	425
NOKTALAR	426
SUFİLİĞİN İLKELERİ	427
HAFIZ.....	428
HALLAC.....	429
HANİFLER	430
GİZLİ SUFİLER.....	431
CÂMÎ	432
DİLLER.....	433
LETAİF	434
NUR AYETİ.....	436
MİRAMOLİN.....	436
GİZEMLİ ŞENLİKLER.....	437
NAKŞİBENDİLER	438
AKILDIŞI KAYGI	439
NŞR	439
SUFİLİĞİN HEDEFLERİ.....	440
TEMEL BAKIŞ AÇISI.....	441
MELEK-İ TAVUS İNANCI	441
QALB (KALP)	443
QUTUB (KUTUP).....	444
RAYMOND LULLY	444
ZİKİR	445

GÜL; GÜL-HAÇ (ROZİKRSYEN) CEMAATİ; TESPİH....	445
KUTSAL DİL.....	446
AZİZ AUGUSTİNUS.....	447
SAKİ.....	448
SARAZEN-BATI TEMASI.....	449
YEDİ İNSAN.....	450
SİMURG.....	452
RUH VE MADDE.....	452
SUFİ MÜRŞİT.....	453
TARIQA (TARİKAT).....	454
TAROT.....	455
TAPINAKÇILAR.....	456
TRANSLİTERASYON (ÇEVİRİYAZI).....	457
EK I	
KURAN'IN BATINI YORUMU.....	458
EK II	
HIZLILIK.....	461

DURUM

İnsanlık derin uykudadır, sadece yararsız şeylerle ilgilenir, yanlış bir dünyada yaşar. Kişinin bunu aşabileceğine inanmak sadece bir alışkanlık ve pratiktir, ama din değildir.

Yolcular önünde gevezelik etme, git kendini tüket. Eğer Hakikat'e göre baş aşağı duruyorsan, çarpık bir bilgi ve dine sahiptir.

İnsan kendi çevresinde ağını örüyor. Bir aslan (Yolcu) kafesini parçalayıp dışarı çıkıyor.

(Rumi'nin hocası, Afgan sufi piri Senai, *Hakikat Bahçesi*, İS 1131)

YAZARIN ÖNSÖZÜ

Bu kitap yazılırken yapılmak istenen en son şey skolastik düşünceye ya da akademik yöntemle karşı düşmanca bir tavır takınmaktır. Batılı ve Doğulu akademisyenler kahramanca bir biçimde akademik yaşamlarını sufi edebi ve felsefi belgelerini kendi disiplinleri yoluyla dünyaya sunmaya adanmışlardır. Sufilik Yolu'nun zihinsel faaliyet ya da sıradan kitaplardan öğrenmekle anlaşılamayacağını, sufilerin kendileri tarafından yinelenmesini çok kere sadakatle kaydetmişlerdir. Bu temel durumun sufiliği kendi anlayış kapsamlarının içine sokmaya çalışmaktan alıkoymamış olması, onların entelektüel dürüstlüğüne ve kendi sınama yöntemlerine yaraşmaktadır.

Ne var ki varlığının temeli olan gerçek anlamda irşat hariç, sufi bir mürşidin bir dereceden sonra takdir edilemeyeceğini söylemek sufiliğe haksızlık olur. Çoktan beridir var olduğundan şüphe edilen ve aranan "gizli doktrin" in onu arayandan kaçması sufi için bir tesadüf değildir. Diyelim ki komünizm tanrısız bir dinse, "öğrenme sürecinde bir sufi" olmaksızın sufiliğin akademik incelemesi de özünden kopmuş sufiliktir. Eğer bu iddia, sadece kendine verilen donanımlardan yararlanarak gerçeği bulabilen birey esasına dayalı rasyonel geleneğe karşı geliyorsa, buna verilecek tek bir cevap vardır. Sufilik, "gizli gelenek", başka bir dünyaya, zihinsel işleyişin dünyasına ait varsayımlara dayanarak anlaşılamaz. Fizikötesi olgu hakkındaki hakikatin sadece belli bir düşünce, rasyonel ve "bilimsel" düşünce yoluyla aranması gibi bir gereklilik hissediliyorsa, sufi ile sözde tarafsız arayıcı arasında hiçbir temas kurulamaz.

Sufi edebiyatı ve hazırlık öğretimi bu iki düşünce dünyası arasındaki boşluğu kapamaya yardımcı olmak üzere tasarlanmıştır. Bu boşluğu kapamak mümkün olmasaydı, elinizdeki kitap değersiz olurdu ve onu yazmaya bile girişmemek gerekirdi.

Toplum için besleyici bir unsur olarak görülen sufiliğin, toplum içindeki varlığını değişmeden sürdürmesi gibi bir şey asla düşünülmemiştir. Yani, sufiler, bina yapar gibi, gelecek kuşakların incelemesi ve öğrenmesi adına sistem oluşturmaz. Sufilik, örnek insan, yani mürşit yoluyla aktarılır. Dünyanın tanımadığı biri olması ya da taklitçilerinin olması onun var olmadığı anlamına gelmez.

Bereket denen el verme unsurunun ortadan kalktığı, sadece biçimin kaldığı başıboş kalmış yapılarda sufiliğin izlerini bulmaktayız. Ortalama insana genellikle bu dış kabuk görüldüğü için biz dış kabuğu daha derinlerde yatanı göstermek için kullanmalıyız. Ortalama insanın yaptığı gibi, şu ya da bu ritüel, şu ya da bu kitap sufiliğe beden teşkil eder diyemeyiz. Hem tamamlanmamış (çünkü yaşayan örnek, yani mürşidin etkisinden yoksundur) hem de ikincil, yani kısmen özümsemiş olan insani, toplumsal, edebi malzemeye işe başlıyoruz. Dinsel ve toplumsal örgütlenme gibi tarihsel olgular, şayet kalıcı olmuşlarsa, hayatta kalmak için örgüte, duyguya ve dış görünüme bağımlı olan ikincil, dışsal olgulardır. Bildik sistemlerin devamı için esas olan bu etmenler, sufi diliyle konuşursak, görünüş ve duygudan farklı, sadece organizmanın canlı enerjisinin yerini tutan şeylerdir.¹

Herhangi doğal bir etmen gibi, sufi dergâhı da mekanik ritüel ya da antropolojik açıdan ilginç varlığını sürdürme biçimlerinde iz bırakmak için değil, gelişmek ve yok olmak için vücutta gelmiştir. Besleyici maddenin işlevi dönüşmektir, değişmez izler bırakmak değil.

1 Bkz. Açıklamalar: “Temel Bakış Açısı” maddesi

Büyük sufi mürşidi Câmî, sakalın uzayıp fazla gürleşmesine izin verildiği takdirde dikkati çekme ya da önemsenme açısından saçla karışacağını söylediğinde, işte bu eğilimden bahsetmiştir.

Sufiliğin “organik” ve “örnek insan” iddialarının her ikisi de onu derhal kalıplaşmış incelemenin kapsamı dışında bırakır.

Ancak nazarı insan kültürü üzerinde sufi etkilerine çevirmenin bir değeri vardır. Öncelikle, sıradan düşünce ile sıradan, dar ve gelişmemiş insan bilincini daha geniş bir algı ve bilinç durumuna götürmek üzere tasarlanmış şiirsel, edebi ve de diğer araçlarda bulunan sufi tecrübesi arasındaki boşluğu doldurma girişimlerini gözlemleyebiliriz. İkinci olarak, sufiler, otoriter ve mekanik düşüncenin derin anlayışı boğduğu kültürlerde bile, yaşamın resmi olarak dayatılandan daha fazla anlama sahip olduğuna ilişkin ilkel bir sezgi yoluyla da olsa, insanın bireyselliğinin bir şekilde kendini öne koyacağını düşünürler.

Daha açıklayıcı olmak amacıyla, bu kitapta sufi düşüncesinin belli bir dönemde (yedinci yüzyıldan itibaren) yayılışına vurgu yapılmıştır. Eğer bu sürece dair tamamıyla yeni malzemeler ortaya konulduysa, bu herhangi skolastik bir amaçla yapılmamıştır. Skolastisizm bilgi toplama ve bundan çıkarımlar yapmayla ilgilenir. Sufilik ise tanrısal bilgiyle iletişim kurma yolu bulmaya çalışır, her ne kadar tarihsel olarak heyecanlı da olsa tekil olguları birleştirme ya da teori oluşturmayla değil.

Sufiliğin, Batı’da geçerliliği kalmayan inançları –örnek insanda olduğu gibi– barındırdığı oranda Doğulu bir düşünce olduğu unutulmamalıdır. Otoriter ve dogmacı örgütlenmenin doğru gösterdiğinden farklı bir yol izlediği için anlaşılmasız ve mistiktir. Sufilik dogmatik tavrın insanın öyküsünde yalnızca bir bölümü, bir evreyi oluşturduğunu iddia eder. “Hakiki” bilgi kaynağına ulaşma iddiasında olan sufilik, kendi içinden bakıldığında şimdiki zamanda “mantıklı düşünce” olarak ka-

bul edilen bu geçici dönemin bilginin sahibiymiş tavrını kabul edemez.

Burada ortaya konan malzemenin büyük bölümü tamamlanmamıştır çünkü, sufi pratiğiyle dengelemeksizin, sufilik hakkındaki bilgileri çoğaltmak mümkün değildir, öyle ki bu pratiğin çoğu geleneksel sufi çevreleri dışında bilinmez. Buradaki malzeme, son derece yüzeysel bir bağ kurduğu ve eninde sonunda çarpıtmadan bu bağı fazla sürdüremeyeceği geleneksel skolastisizmi etkileme amacıyla da değildir. Sufilik sadece kendi yoluyla bilinebilir.

Bugün bildiğimiz kadarıyla ve öncülerinden biri tarafından görüldüğü şekliyle bilimle arasındaki farkı göstermek ilginç olacaktır. Ortaçağın mucizesi olarak görülen, insanlığa mal olmuş büyük düşünürlerden biri Roger Bacon, deney yoluyla elde edilen bilgi yönteminin öncüsüydü. Bu Fransisken rahibi, bilgi birikimi ile doğrudan tecrübe etme ve şeyleri bilme arasındaki fark olduğunu aydınlanma okulunun sufilerinden öğrenmiştir. Sufi bilgiyi aktardığı *Opus Maius*'unda der ki:

İki tür bilgi vardır, tartışma ve tecrübe etme yoluyla kazanılan. Tartışma sonuç getirir ve bizleri kabul etmeye zorlar. Ancak tecrübeyle kanıtlanmazsa, ne kesinliği sağlar ne de zihnin gerçekte duraklamasına yol açmak üzere şüpheleri giderir.

Sufi doktrini Batı'da, tündengelim olarak bilinir ve Batı bilimi büyük ölçüde buna dayanır.

Ne var ki modern bilim, deneyin insan düşüncesinin tüm alanlarında gerekli olduğu fikrini kabul etmek yerine sözcüğü, deney yapanın mümkün olduğunca deneyin dışında kaldığı "deneysellik" anlamında almıştır.

Sufi bakış açısından, Bacon 1268'de bu sözleri kâğıda döktüğünde hem modern bilimi başlatmış hem de bilimin dayandığı mantığın bir bölümünü aktaran kişi olmuştur.

“Bilimsel” düşünce o zamandan bu yana bu kısmi gelenekle devamlı biçimde ve kahramanca işbirliği yapmıştır. Sufilerin birikiminde yatan köklerine rağmen geleneğin yara alması bilimsel araştırmacıyı bilgiye kendi yoluyla –sadece “deney yapma” değil, “tecrübe etme” yoluyla– ulaşılmaktan alıkoymuştur.

ADALILAR

Sıradan kişi günahlarından pişmanlık duyar:

Seçkin olan ise onların pervasızlığından

(Zünnun-ı Mısri)

Çoğu mesel en azından bazı gerçekler içerir ve sıradan düşünme yollarının hazmetmekten alıkoyduğu fikirleri insanların özümsemelerini sağlar. Dolayısıyla meseller, entelektüel alıştırmaların olanaklı kıldığından daha fazla duygularla uyum içinde bir yaşamın resmini sunmak amacıyla sufi müşitler tarafından hiç de azımsanmayacak ölçüde kullanılmıştır.

İşte size insanlık durumu hakkında anlatıldığı döneme uygun biçimde özetlenmiş ve uyarlanmış bir sufi meseli. Aslında sufi yazarlar sıradan “eğlencelik” meselleri yoz ve daha aşağı bir sanat biçimi olarak görmüştü.

Bir zamanlar uzak bir diyarda ideal bir toplum yaşardı. Bu toplumun üyeleri bizim bugün bildiğimiz korkuları bilmezdi. Belirsizlik ve kararsızlık yerine amaç doğrultusunda yaşarlar, kendilerini tam olarak ifade edebilirlerdi. İlerleme olmasa da, yaşamları daha zengindi, çünkü başka daha iyi şeyler ilerlemenin yerini doldurmuştu. Dolayısıyla, onlarınki biraz daha farklı bir varoluş biçimiydi. Şu anki algı biçimlerimizin, bu toplumun sahip olduğu gerçek kavrayıştan daha kaba ve üstünkörü olduğunu söyleyebiliriz.

Onlar gerçek birer yaşama sahiptiler, yarım değil.